

6D010200 – «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша «философия докторы» (PhD) дәрежесін алу үшін жазылған Искакова Ляйла Маратовнаның «*Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамыту*» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесшінің

ПІКІРІ

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі.

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «Қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқыту», - деп көрсетілген. Ал міндеттері «...педагогикалық білім беруді жаңғырту, білім алушының зияткерлік, рухани-адамгершілік және физикалық дамуын қамтамасыз ету», - деп көрсетілген. Бағдарламада ұсынылған бұл міндеттерді жүзеге асыру өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Мемлекет қоғамның зияткерлік дамуына жаңа міндеттер қояды. Соңғы жылдары осы бағытта Қазақстанның білім беру жүйесін жетілдіру үшін жағдай жасау қажеттілігі аталып келеді.

«Интеллектуалды ұлт - 2020» жобасында елбасының бүкіл халықтың алдына қойған негізгі идеясы экономиканы дамыту, халықтың әлеуметтік жағдайын көтеру, рухы жоғары білімді тұлғаны қалыптастыру арқылы қоғамды дамытуды көздеген. Қазіргі таңда зияткерлікке деген көзқарас та, оған қойылатын талап та өзгеруде. Сол себепті де ұлттық құндылықтарға, жалпы адамзаттық ізгілікке негізделген руханиятты қоғам құру әрбір саладағы мамандардың міндеті.

Зияткерлікті дамыту мәселесі болашақ бастауыш сынып мұғалімдері үшін өзекті болып табылады. Өйткені, тұлғаның зияткерлігінің негізі, оның барлық рухани саласының дамуы негізінен бастауыш сыныптан қалыптасады.

Бастауыш сынып мұғалімі зияткерліктің жоғары деңгейіне ие бола отырып, оқыту үдерісінде оқушыларының ақыл-ойының дамуына оң әсер етеді. Әрине ол жеке оқу пәндері негізделген ғылымдарға бағдарланып, білім беруде пәнаралық байланыстарды орнатып, әрбір оқу пәнінің құралдары мен материалдарын еркін, дербес және толық меңгеруі, оқытудың жаңа идеяларын, технологияларын жетік меңгеруі тиіс.

Искакова Л.М. ғалымдардың ғылыми еңбектеріне талдау жасау арқылы ғылыми жұмысының тақырыбы аясында қазіргі таңдағы өзекті мәселелерді анықтай алған. Сонымен қатар төмендегідей қарама-қайшылықтарды айқындаған:

- қазіргі қоғам сұранысынан туындап отырған сыни ойлайтын болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлік тұлғасының қажеттігі мен білім парадигмасының өзгеруіне сәйкес жоғары оқу орнында бұл сапаларды дамытудың дидактикалық тетіктерінің жасалмауы арасында;

- зияткерлігі дамыған сыни ойлайтын болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін даярлау қажеттігі мен оны іске асыруды теориялық тұрғыда

негіздеп, әдістемелік жағынан қамтамасыз етудің жеткіліксіздігі арасындағы қарама-қайшылықтардың бар екендігін анықтаған.

Сондықтан қазіргі уақытта қоғам сұранысынан туындап отырған талап болғандықтан Л.М.Искакованың «Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамыту» тақырыбындағы диссертациясы өзекті болып табылады.

2. Нәтижелердің дұрыстығы мен негізделу деңгейі.

Ізденуші Л.М.Искакова диссертациялық жұмысты орындау барысында төмендегідей ғылыми нәтижелерге қол жеткізген:

1. Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың психологиялық – педагогикалық негіздерін анықтаған.
2. «Зияткерлік» және «сыни ойлау» ұғымдарының құрылымы мен мазмұны нақтыланған.
3. Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың ерекшеліктері айқындалған.
4. Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалып, компоненттері, өлшемдік көрсеткіштері, деңгейлері анықталған.
5. Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін тиімді дамытудың әдістемесі әзірленген және оның тиімділігі тәжірибеде сынақтан өткен.

3. Нәтижелердің теориялық және практикалық маңызы.

Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың ғылыми-теориялық және әдіснамалық негіздерін айқындау барысында отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне тақырып тұрғысынан талдаулар жасалынып, «зияткерлік» және «сыни ойлау» ұғымдарының құрылымы мен мазмұны нақтыланған.

Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың ерекшеліктері шетелдік және отандық ғалымдардың ғылыми-зерттеу еңбектеріне сүйеніп айқындалған.

Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытудың құрылымдық - мазмұндық моделі әзірленген.

Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамытуда жоғары оқу орнының педагогикалық үдерісіне болашақ мамандарға арналған «Сыни ойлау негізінде зияткерлікті дамыту» тақырыбындағы арнайы курс бағдарламасы мен әдістемелік кешенді тәжірибеге енгізуімен іске асырылған.

Зерттеу нәтижелерін жоғары және орта арнаулы педагогикалық оқу орындарында, жалпы орта білім беретін мектептерде, біліктілікті арттыру орталықтарындағы білім беру үдерісінде пайдалануға болады.

4. Диссертацияның мазмұны мен рәсімдеу бойынша кемшіліктер.

Жұмыстың мазмұны мен рәсімделуінде кемшіліктер кездеспегенін атап өтемін.

5. Диссертацияның ғылыми білікті жұмысқа қойылатын талаптарға сәйкестілігі.

«Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамыту» диссертациялық жұмыс зерттеудің ғылыми теориялық-әдіснамалық негіздерімен, тәжірибелік-эксперимент жұмысының жоспарымен, зерттеу мақсатының міндеттерге сәйкестілігімен алынған бастапқы және соңғы нәтижелердің математикалық-статистикалық әдістерді қолданумен, анықталған мазмұндық фактілер мен оқу-зерттеу және ғылыми-зерттеу іс-әрекеттерін тексерумен әдістемені, тапсырмалар жүйесін, арнайы курсты тәжірибеге енгізумен қамтамасыз етілген.

6. Диссертацияны қорғауға жіберу (немесе жібермеу) туралы ұсыныс.

Искакова Ляйла Маратовнаның 6D010200 – «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша «философия докторы» (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамыту» атты диссертациялық жұмысы дербес орындалған, аяқталған, диссертацияларға қойылатын талаптарға сәйкес жазылған жұмыс деп есептеймін.

Диссертациялық жұмыстың теориялық және практикалық құндылығын атап өте отырып, философия докторы (PhD) дәрежесінің берілуі үшін Искакова Ляйла Маратовнаның «Сыни ойлау негізінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зияткерлігін дамыту» тақырыбындағы жұмысын Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде 6D010200 – «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша құрылған Диссертациялық Кеңесінде қорғауға ұсынамын.

Шетелдік ғылыми кеңесші:
Гази университетінің доценті, доктор
Түркия (Анкара қ.)

Мустафа Кадде

6D010200 – “İlkokul Eğitimi Pedagojisi ve Metodu” bilim dalında “felsefe doktoru” (PhD) unvanını almak için yazılan İskakova Lyaila Maratovna'nın “Eleştirel Düşünme Bağlamında İlkokul Öğretmen Adaylarının Entelektüelliğini Geliştirme” başlıklı doktora tezine ilişkin yurtdışı danışmanın

RAPORU

1. Araştırma Konusunun Önemi

Kazakistan Cumhuriyeti'nin eğitimi ve bilimi geliştirmenin 2020-2025 yılları için planlanan devlet programında: “Kazakistan'daki eğitim ile bilimin dünyada rekabet edebilirliğini artırma ve insani değerler ışığında bireyleri eğitme ve okutma” hedefi vurgulanmıştır. Programın görevleri ise “...pedagojik eğitimi yenileme, öğrencinin entelektüel açıdan, manevi ve insani değerler bakımından ve fiziki bakımdan gelişimini sağlamaktır” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla programda bahsedilen bu hususların gerçekleştirilmesi önemli meselelerden biri haline gelmiştir.

Devlet toplumun aydınlanması ve gelişmesi için yeni hedefler ve görevler belirler. Son yıllarda bu konuyla ilgili olarak Kazakistan'ın eğitim sisteminin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

“Entelektüel Millet - 2020” projesinde elbaşının bütün halkın hedefine dönüşmesini istediği arzularının ana fikri ekonomiyi kalkındırma, halkın sosyal durumunu yükseltme, cesur ve eğitimci bireyler oluşturarak toplumu geliştirmektir. Günümüzde hem entelektüellik konusundaki bakış açısı hem entelektüellikle ilgili talepler de değişmektedir. Bundan dolayı millî değerlere ve evrensel samimiyete dayalı maneviyatı güçlü bir toplum kurmak her alandaki uzmanların vazifesidir.

Entelektüelliği geliştirme meselesi ilkökul öğretmeni adayları için büyük bir öneme sahiptir. Zira bireyin entelektüelliğinin ve onun bütün manevi alandaki gelişiminin temeli ilkökul çağında oluşur. Münevver bir ilkökul öğretmeni eğitim sürecinde öğrencilerin zekasının gelişimini olumlu bir şekilde etkileyecektir. Tabi ki öğretmen öğrenciyi derslerin temelini oluşturan bilim dallarına yönlendirmeli, eğitimde disiplinler arası ilişkiler kurmalı ve her dersin ders kitapları ile eğitim materyallerini iyi bilmeli, eğitimin yeni fikirlerine ve teknolojilerine hâkim olmalıdır.

Bilim adamlarının bilimsel çalışmalarını analiz eden L.M.İskakova bilimsel çalışmalarının konusu çerçevesinde modernliğin güncel sorunlarını tanımlamıştır. Aynı zamanda, aşağıdaki eleştiriler vurgulanmıştır:

- çağdaş toplumun taleplerinden kaynaklanan eleştirel düşünen ilkökul öğretmenlerinin entelektüel kişiliğine duyulan ihtiyaç ile üniversitedeki eğitim paradigmasındaki değişime uygun olarak bu nitelikleri geliştirmek için didaktik mekanizmaların olmaması;

- gelecekteki ilkökul öğretmenlerini gelişmiş zeka ile teorik gerekçenin yetersiz olması ve uygulanmasının metodolojik olarak sağlanması ilgili çelişki ortaya çıkmıştır.

Dolaysıyla günümüzde toplumun isteğiyle oluşan bir talep olması sebebiyle L.M.İskakova'nın "Eleştirel Düşünme Bağlamında İlkokul Öğretmen Adaylarının Entelektüelliğini Geliştirme" başlıklı doktora tezi büyük bir öneme sahiptir.

2. Neticelerin Doğruluğu ve Kabul Edilebilirlik Düzeyi

Araştırmacı L.M.İskakova tez çalışmasını hazırlama sırasında aşağıdaki bilimsel sonuçlara ulaşmıştır:

1. Yüksek öğretim sisteminde ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliği geliştirme meselesinin araştırılması üzerinde durulmuştur.
2. "Eleştirel düşünme" ve "entelektüellik" kavramlarının yapısı ile içeriği açıklanmıştır.
3. Eleştirel düşünme bağlamında ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliğini geliştirmenin farklılıkları tespit edilmiştir.
4. Eleştirel düşünme bağlamında ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliğini geliştirmenin yapısal ve içerik modeli oluşturulmuş, bileşenleri, ölçütleri ve düzeyleri saptanmıştır.
5. Eleştirel düşünme bağlamında gelecekteki ilkokul öğretmenlerinin zekasının eleştirel düşünceye dayalı olarak etkin bir şekilde geliştirilmesinin yöntemleri hazırlanmış ve onun etkisi test edilmiştir.

3. Neticelerin Teorik ve Pratik Önemi

Eleştirel düşünme bağlamında ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliğini geliştirmenin bilimsel-teorik ve metodolojik ana hatlarını belirleme sırasında ulusal ve uluslararası bilim insanlarının eserleri konuyla ilgili olarak incelenmiş ve "eleştirel düşünme", "entelektüellik" kavramlarının yapısı ile içeriği açıklanmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin eleştirel düşünceye dayalı zeka gelişiminin özellikleri, yabancı ve yerli bilim insanlarının araştırma çalışmaları temelinde belirlenmiştir.

Eleştirel düşünme bağlamında ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliğini geliştirmenin yapısal ve içerik modeli oluşturulmuştur.

Eleştirel düşünme bağlamında ilkokul öğretmeni adaylarının entelektüelliğini geliştirmenin uygulaması öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan "Eleştirel düşünceye dayalı zeka gelişimi" konulu özel kurs programı ile metodolojik eğitim programının uygulamada kullanılması yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar üniversite ve meslek eğitim kurumlarında, okullarda ve bilgi, görgü artırmayla ilgili eğitim merkezlerinin eğitim sürecinde faydalanılabilir.

4. Tez Çalışmasının İçerik ve Yapısına İlişkin Eksiklikler

Tez çalışmasının içeriğinde ve tasarımında eksiklikler karşılanmamıştır.

5. Tez Çalışmasının Bilimsel Çalışmadan İstenilen Taleplere Uygunluğu

“Eleştirel Düşünme Bağlamında İlkokul Öğretmen Adaylarının Entelektüelliğini Geliştirme” başlıklı tez çalışmasında, araştırmanın bilimsel teorik ve metodolojik esaslarına dayanarak hazırlanmış, uygulama planına ve araştırmanın amacına uygun bir şekilde elde edilen ilk ve son veriler matematiksel-istatistiksel yöntemlere başvurularak yorumlanmıştır. Tez çalışmasının uygulama kısmını oluşturan özel kurs programının tecrübe edilmesi de sağlanmıştır.

6. Tez Çalışmasını Savunmaya Gönderme (veya göndermeme) ile İlgili Teklif.

İskakova Lyaila Maratovna'nın 6D010200 – “İlkokul Eğitimi Pedagojisi ve Metodu” bilim dalında “felsefe doktoru” (PhD) unvanını almak için sunduğu “Eleştirel Düşünme Bağlamında İlkokul Öğretmen Adaylarının Entelektüelliğini Geliştirme” başlıklı doktora tezini özgün bir şekilde hazırlanan, bitmiş ve tezden istenilen taleplere uygun bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Tez çalışmasının teorik ve pratik değerinin yüksek olduğunu bir kez daha ifade ederek felsefe doktoru (PhD) unvanının verilmesi için İskakova Lyaila Maratovna'nın “*Eleştirel Düşünme Bağlamında İlkokul Öğretmen Adaylarının Entelektüelliğini Geliştirme*” başlıklı tezinin Abay Kazak Millî Pedagoji Üniversitesi 6D010200 – “İlkokul Eğitimi Pedagojisi ve Metodu” bilim dalında kurulan Tez Komitesi'nde savunulmasını teklif ediyorum.

**Yurtdışı Bilimsel Danışmanı,
Türkiye (Ankara şehri)**

Mustafa KALİ
Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi, Doç. Dr.